

Anšlavs Eglītis

Ilmāra Bastjāņa stāsts
Daces Mažeikas redakcijā
Anšlava Eglīša ilustrācijas

Anšlavs Eglītis piedzima 1906. gadā. Kad aizgāja mūžībā 1993. gada pavasarī, viņš bija nodzīvojis 86 gadus un sarakstījis pāri par 50 grāmatu. Viņš bija viens no visizcilākajiem latviešu stāstu un romānu rakstniekiem. Lasītāju uzmanību saistīja ne tikai tas, par ko viņš rakstīja, bet arī tas, kādā veidā viņš to darīja. Eglīša latviešu valoda bija bagāta visdažādākajiem vārdiem, kuŗus viņš prata izvēlēties un tik atjautīgi sakārtot teikumos, ka tie mirdzēja kā jauns sniegs saules gaismā. Stāstā „Profesora Eipura orķestris” par kādu jauno laiku mūzikas gabalu viņš saka:

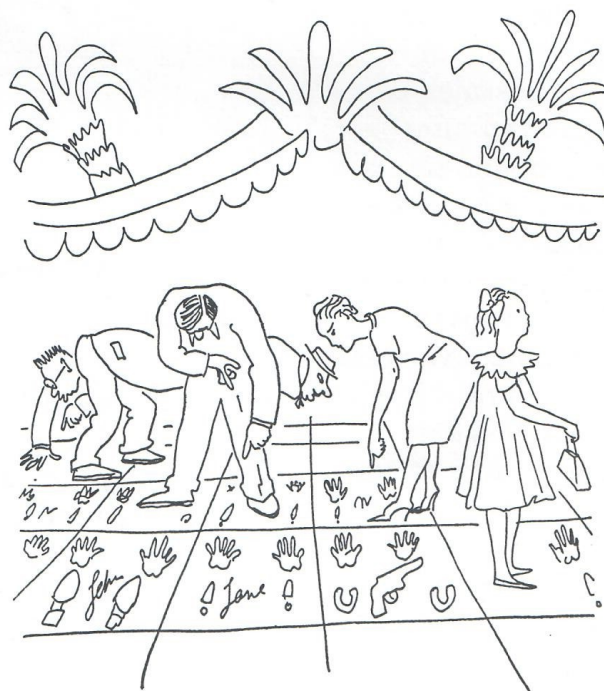
*Briesmīga idēšana,
blēšana, baurošana
un urkšķēšana valda
pār zemi kā milzīgu
laidaru, aizrautīgi
parkšķ mežragi, rej
tauru vau-vau
surdīnes, vēkš
saksofoni, mauj
bazūņu glisando, rēc
bombardoni, tusnī
basi, gārdz tūbas.*

Te, vienā teikumā, ir pamatīgs daudzums latviešu vārdu, kuŗiem tulkojumu ar grūtībām meklēsim citu valodu vārdnīcās. Tas vien jau rāda, cik mūsu valoda ir krāšņa un bagāta. Šajā pašā stāstā, tikai dažus teikumus tālāk, redzam arī Eglīša izdomas bagātību mazliet pasakainā iztēlē:

Dažviet cilvēki ēd ar degunu, elpo ar ausīm, klausās ar muti, citur staigā uz galvas ar ļoti attīstītu matu palīdzību, bet nevajadzīgās kājas kopj kā greznojumu, mākslinieciski sakārtojot kāju pirkstus.

Redzams, ka rakstniekam var būt tikpat dzīva fantāzija kā bērnam.

Anšlavam Eglītim pašam bērnu nebija, taču bērni vienmēr saistījuši viņa uzmanību. Viņš par tiem sarakstījis daudz stāstu. Vienā pašā grāmatā „Karuselis” no 22 stāstiem aptuveni puse ir par bērniem. Te mēs satiekam latviešu meitenīti Marutu, kas labi pārzina filmas, bet viņas Holivudā, kas nav zeltaina, bet pelēka.

Cita stāsta varonis ir amerikāņu puiselis Maikls, kas visās malās veltīgi meklē apraktus senlaiku dārgumus, bet vēl citā stāstā jocīgi dvīņu zēni kā kurmji uzrok visu daudzdzīvokļu mājas apkārtni.

Eglīša stāsti bieži izrotāti viņa paša spalvas zīmējumiem. *Tie redzami arī šeit.*

Vispatīkamāk ir plāpāt ar veciem ļaudīm un bērniem, jo tie ir īstā „zemes sāls”. Cilvēks var justies mājās tikai tur

Anšlavs Eglītis nomira Dienvidkalifornijā. Pēc bēgļu gaitām viņš nekad neatgriezās Latvijā, pat ne to apciemot. Amerika viņam palika sveša zeme, kuŗu grūti iemīļot, bet Latviju un latviešus viņš mīlēja visu savu dzīvi. Stāstā „Karuselis” autors saka:

un tad, ja tas var sarunāties ar mūžvecu ravētāju burkānu dobē un saprast, ko saka knauķis, kas tikko spēj sasniegt ganu krancim līdz ausīm.

Skolotāju / vecāku lapa

Vīrsraksts: Anšlavs Eglītis

Autors: Ilmārs Bastjānis (Daces Mažeikas redakcijā)

Ilustrators: Anšlavs Eglītis

Līmenis

LIX: 46

Valodas līmenis: B1

Piemērotais vecums: 6.-8. klase

Galenais tēls

Anšlavs Eglītis — latviešu rakstnieks, kas pēc II pasaules kara dzīvoja Kalifornijā

Vārdu saraksts

Paplašinātais vārdu krājums

aiziet mūžībā	<i>to pass away</i>
atjautīgs	<i>witty</i>
dzīva fantāzija	<i>lively fantasy/ imagination</i>
greznojums	<i>decoration</i>
izdomas bagātība	<i>rich imagination</i>
jauno laiku, jaunlaiku	<i>modern</i>
krāšņs/-a	<i>colorful</i>
kurmīšs	<i>mole</i>
mākslinieciski	<i>artfully</i>
pasakaina iztēle	<i>fantastic fantasy</i>
pasvešs	<i>slightly foreign/different</i>
puīselis	<i>little boy</i>
ravētājs	<i>person who is weeding</i>
romāns	<i>novel</i>
saistīt uzmanību	<i>to keep one's attention</i>
senlaiku dārgumi	<i>ancient treasure</i>
veltīgs	<i>futile</i>
vilties	<i>to be disappointed in</i>

Izteicieni

ganu krancis	<i>shepard's staff</i>
knauķis	<i>slang lad, runt, little one</i>
mūžvecs	<i>ancient</i>
zemes „sāls”	<i>the salt of the Earth</i>

Īpašo vārdu sarakstā iekļaujami arī Eglīša citātos minētie skaņu un instrumentu vārdi. Tie atrodami 1. uzdevumā.

Pārrunu jautājumi

Pārrunu jautājumi pirms lasīšanas

- Kādus latviešu rakstniekus zini? Vai atceries kādu viņu stāstu, dzejoli vai grāmatu?
- Vai tev patīk lasīt? Kādas grāmatas tev patīk?

- Vai tu esi mēģinājis rakstīt stāstu vai dzejoli? Par ko tu rakstīji? Kādā valodā?
- Kāpēc daļa latviešu nedzīvoja Latvijā pēc II pasaules kara?

Pārrunu jautājumi pēc lasīšanas

- Par ko Anšlavs Eglītis rakstīja? Kāpēc viņš izvēlējās šādas tēmas?
- Kāds vēl talants piemita Anšlavam Eglītim? Pārrunājiet viņa zīmējumus. Kāds ir to stils? Ar ko autors zīmējis?
- Kāpēc daļa latviešu nedzīvoja Latvijā pēc II pasaules kara? Kāpēc A. Eglītim Amerika vienmēr bija „sveša” zeme?
- Vai kāds tavā ģimenē ir dzimis Latvijā? Vai zini, kāpēc šie ģimenes locekļi tagad dzīvo citā zemē?

Nodarbības stundā

1. Rakstā slavēta Anšlava Eglīša bagātā vārdu izvēle. Izmantojiet vārdnīcu un meklējiet interesantus vārdus!

Īpašas skaņas: Šķirstot vārdnīcu, katrs skolēns izvēlas vārdu ar kādām īpašām skaņām, piemēram, grūti izrunājamām; tādām, kas atdarina dabā sastopamās skaņas (onomatopoētismiem) u.c. Vārdiem nav jābūt ikdienišķiem! Skolēni izpēta atrasto vārdu, uzraksta tā nozīmi un tad ar to veido teikumu. Pēc tam pie tāfeles skolēni cits citam paskaidro sevis izvēlētos vārdus.

Bieži atkārtoto skaņu: klase izvēlas lappusi vārdnīcā un meklē vārdus ar aliterāciju (vārdā bieži atkārtojas tās pašas skaņas). Šos vārdus pieraksta uz tāfeles, un skolēni veic ar vārdiem dažādus uzdevumus. Piemēram, var rakstīt teikumus, kuŗos katrs vārds sākas ar bieži atkārtoto skaņu. Var izveidot arī dažādus vārdu sarakstus: ikdienas vārdu saraksts, kuŗā katrs vārds sākas ar konkrēto skaņu, utt.

Sinonīmi: Skolēni uz tāfeles uzraksta dažādus kādeņus (īpašības vārdus), piemēram, labs, slikts, ātrs. Skolēni kopā meklē ikdienišķiem kādeņiem interesantus, neparastus sinonīmus, ko pieraksta blakus ikdienišķajiem vārdiem. Pēc tam klase kopā raksta teikumus.

Klase raksta teikumus: Klase kopā raksta teikumus, piemēram, izmantojot aliterāciju vai vārdus ar īpašajām skaņām, vai mēģina uzrakstīt pēc iespējas gaŗāku teikumu utt.

Uzdevumi / Darba lapas

1. Uzdevums par īpašiem vārdiem - 1. uzdevums
2. Vai tā varēja notikt 1906. gadā Latvijā? - 2. uzdevums
3. Darbības vārdi *iet, dot* un *būt* - 3. uzdevums
4. Instrumenti - 5. uzdevums

Rakstu darbi

1. Izdomā, kas atgadās ar tēlu! - 4. uzdevums
2. Vai piekrīti autora domām? - 6. uzdevums

Uzdevums par īpašiem vārdiem

Kā lasāms rakstā, Anšlavs Eglītis savos darbos izmantoja bagātīgu vārdu krājumu. Rakstā minēts piemērs stāstam par moderno mūziku. Uzmanīgi izlasi Eglīša vārdus un centies izdomāt, kādu skaņu tie atdarina! Ne visus skaņas aprakstošos vārdus atradīsi vārdnīcā, taču instrumentu nosaukumus droši vien atradīsi.

“Briesmīga īdēšana, blēšana, baurošana un urkšķēšana valda pār zemi kā milzīgu laidaru, aizrautīgi parkšķ mežragi, rej tauņu vau-vau surdīnes, vēkš saksofoni, mauj bazūņu glisando, rēc bombardoni, tusnī basi, gārdz tūbas.”

Izmantojot vārdnīcu, uzraksti vārda nozīmi vai tulkojumu!

<https://tezaurs.lv/>

Skaņas atdarinošie vārdi

īdēt _____

blēt _____

baurot _____

urkšķēt _____

parkšķēt _____

riet _____

vēkšēt _____

maut _____

glisando _____

rēkt _____

tusnīt _____

gārgt _____

Instrumentu nosaukumi

mežrags _____

taure _____

saksofons _____

bazūne (arī fagots) _____

bombardons _____

bass _____

tūba _____

Jautājumi par neparastiem vārdiem

Atbildi uz jautājumiem pāris teikumos!

1. Vai Eglītim patīk aprakstītā skaņa? Kādi vārdi raksturo to, ka skaņa autoram patīk vai nē?

2. Dažas minētās skaņas parasti izmanto, aprakstot dzīvniekus. Kuņi ir šie vārdi? Kāpēc?

3. Vārds *glisando* nāk no itāliešu valodas. Daudzi mūzikas termini ir radušies no itāliešu valodas. Vai zini tādus mūzikas terminus kā *piano*, *pianissimo*, *a capella* un citus? Ko tie nozīmē?

4. Eglītis salīdzina mūzikas skaņas ar laidaru. Kas ir laidars? Kas notiek laidarā?

5. Kādi instrumenti tiek aprakstīti? Kas tiem ir kopējs?

Vai tā varēja notikt 1906. gadā Latvijā?

Izlasi notikumu sarakstu! Izdomā, vai notikumi tiešām varēja notikt 1906. gadā vai nē. Ja notikums ir īsts 1906. gada notikums, uz blakus esošās līnijas uzraksti JĀ. Ja notikums nevarēja notikt 1906. gadā, pieraksti NĒ un vienā teikumā paskaidro, kāpēc!

1. Eiropā sākās II pasaules karš.

2. Piedzima rakstnieks Anšlavs Eglītis.

3. Bīskaps Alberts dzīvoja Rīgā.

4. Rainis un Aspazija dzīvoja Šveicē.

5. Kristofers Kolumbs ar kuģi brauca pāri Atlantijas okeānam.

6. Nīls Ārmstrongs nolaidās uz Mēness.

7. Latvija bija cariskās Krievijas sastāvdaļa.

8. Ir pagājis gads kopš 1905. gada revolūcijas.

9. Latviešu zemnieki bija dzimtcilvēki, kas piederēja vācu
muižniekiem. _____

10. Piedzima Kristaps Porziņģis.

Darbības vārdi *IET*, *DOT* un *BŪT*

Ieraksti tabulā pareizo *IET* formu!

persona	tagadne	pagātne	nākotne
es			
tu			
mēs			
jūs			
bērns			

Ieraksti tabulā pareizo *DOT* formu!

persona	tagadne	pagātne	nākotne
es			
tu			
mēs			
jūs			

bērni			

Ieraksti tabulā pareizo *BŪT* formu!

persona	tagadne	pagātne	nākotne
es			
tu			
mēs			
jūs			
viņās			

Vingrinies tiešsaistē:

- 1) 'būt' locīšana īstenības izteiksmes vienkāršajos laikos:
<https://quizizz.com/collection/5d96f4e408167b001a2faaa3>
- 2) 'iet' locīšana īstenības izteiksmes vienkāršajos laikos:
<https://quizizz.com/collection/5d96f5421977fc001a8ec00c>
- 3) 'dot' locīšana īstenības izteiksmes vienkāršajos laikos:
<https://quizizz.com/collection/5d96f57840f2f6001a1447d0>

Izdomā, kas atgadās ar tēlu!

Rakstā minēti četri bērni, par kuriem Anšlavs Eglītis ir rakstījis stāstus. Taču par katru bērnu uzrakstīts tikai pāris vārdu. Iztēlojies, kas ar bērniem varēja

atgadīties!

Izvēlies bērnu, tad uzraksti nobeigumu stāstam, kurā varonis ir šis bērns!

1. Izvēlies tēlu un stāsta sākumu:

Latviešu meitiņa Maruta, kas labi pārzina filmas, bet viņas Holivudā, kas nav zeltaina, bet pelēka;

Amerikāņu puisielis Maikls, kas veltīgi visās malās meklē apraktus senlaiku dārgumus;

Dviņu zēni, kas kā kurmji uzrok visu daudzdzīvokļu mājas apkārtni.

2. Izdomā, kas ar tēlu tālāk atgadās, piemēram:

Vai izdodas tas, uz ko tēls cerēja?

Kāpēc tas izdodas vai neizdodas?

Kas tēlam palīdz?

Kur stāsts notiek?

Instrumenti

*Savieno attēlu ar atbilstošā instrumenta nosaukumu!
Ieraksti instrumenta nosaukumu lodziņā zem attēla!*

*mežrags, taure, saksofons, fagots, tūba, vijole, čells, ģitāra, arfa,
flauta, oboja, klavieres, bungas, klarnete, šķīvji*

Vai piekrīti autora domām?

Lai gan Anšlavam Eglītim Amerika patika un interesēja, viņš tur nejutās kā mājās. Viņš bija kara bēglis, un Amerika viņam bija sveša. Lai justos labi un ērti, Eglītim visvairāk pietrūka vienas lietas. Viņš raksta:

Cilvēks var justies mājās tikai tur un tad, ja tas var sarunāties ar mūžvecu ravētāju burkānu dobē un saprast, ko saka knauķis, kas tikko spēj sasniegt ganu krancim līdz ausīm.

Īsā domrakstā apraksti Eglīša domas un tās salīdzini ar savējām. Domrakstā atbildi uz šiem jautājumiem:

1. Ko Eglītis uzskata par svarīgāko, lai cilvēks justos kā mājās?
2. Vai Tu Eglītim piekrīti? Ja jā, paskaidro, kāpēc! Ja nē, paskaidro, kas tev ir vissvarīgākais, lai tu justos mājās!
